

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор Інституту спеціальної педагогіки і
психології імені Миколи Ярмаченка
НАПН України

Л.І.Прохоренко
Схвалено Вченою радою Інституту
(протокол № 10 від «15» грудня 2022 р.)

Спеціальність 016 Спеціальна освіта, 053 Психологія
Освітня програма Спеціальна педагогіка, спеціальна психологія
Ступінь Доктор філософії

Шифр дисципліни

ВД11

Назва дисципліни

Психолінгвістичні основи діагностики та корекції дислексії у осіб з ТПМ

Навчальний рік

2022-2023

Кількість кредитів
ЄКТС (годин)

1 кредит (30 годин)

Статус

Вибіркова дисципліна

Короткий опис дисципліни

Курс має на меті ознайомити із сучасними підходами до наукових досліджень з проблеми діагностики та подолання дислексії у осіб з ТПМ.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі опанують:

- сутність наукового підґрунтя визначення порушень мовленнєвого розвитку;
- знання з добору психолінгвістичних методів діагностики з метою визначення механізму порушення та побудови подальшої стратегії корекційного впливу з урахуванням

диференційованого підходу.

Пререквізити

Викладачі **Ільяна Валентина Михайлівна**

Контакти Email iliana.valentyna@gmail.com
Email

Час для консультацій Понеділок та четвер, 14:00-15:00

Мета курсу

опанування науково-теоретичних основ психолого-педагогічної, психолінгвістичної діагностики та подолання порушень писемного мовлення, що розроблені вітчизняними науковцями відділу логопедії

Завдання курсу

1. Забезпечити здобувачів науково-теоретичним підґрунтям для здійснення дослідження з позицій психолінгвістичного підходу до аналізу та кваліфікації мовленнєвих порушень.
2. Ознайомити із сучасними психолінгвістичними технологіями діагностики порушень писемного мовлення.
3. Сформуванню уявлення про сучасні технології логопедичного впливу на психолінгвістичний розвиток дітей з порушеннями писемного мовлення.

Загальні компетентності

- ЗК1 Здатність до критичного аналізу, оцінювання й синтезу нових і складних ідей.
- ЗК2 Здатність ініціювати, спроектувати та виконати наукове дослідження, яке призводить до нових знань.
- ЗК3 Здатність генерувати нові ідеї та досягати наукових цілей.

Спеціальні (фахові) компетентності

- СК1 Здатність планувати та здійснювати власне наукове дослідження, присвячене суттєвій проблемі сучасної науки у галузі освіти / педагогіки вищої освіти.
- СК2 Здатність здійснювати узагальнення знань у сфері освіти на теоретико- методологічному рівні.
- СК3 Здатність до використання сучасних методів діагностики та корекції порушень усного та писемного мовлення.

Програмні результати навчання

- ПРН1 Здійснювати критичний аналіз, узагальнювати результати наукових досліджень, формулювати та обґрунтовувати висновки і пропозиції щодо розвитку концептуальних і методологічних знань в галузі логопедії.
- ПРН2 Володіти та використовувати сучасні методи психолого-педагогічного та психолінгвістичного підходів до логопедичного обстеження та подолання мовленнєвих порушень
- ПРН3 Здійснювати апробацію та впровадження результатів власних досліджень в галузі логопедії.

Робоча програма навчальної дисципліни
ВД 11 Психолінгвістичні основи діагностики та корекції дислексії у осіб з ТПМ

Програма дисципліни

Тема 1 Мова та мовлення

- 1.1 Психологічні механізми мовленнєвої діяльності. Мова, мовлення, мовленнєва діяльність.
- 1.2 Характеристика писемного мовлення з позицій психолінгвістичного підходу. Суть поняття «писемне мовлення». Відмінність писемного мовлення від усного.
- 1.3 Становлення писемного мовлення, як навички. Від класичних поглядів до сучасного розуміння.
- 1.4 Психофізіологічні механізми письма та читання. Передумови формування писемного мовлення.

Тема 2 Сучасне розуміння розладів писемного мовлення

- 2.1 Порушення писемного мовлення. Сучасне розуміння та кваліфікація порушень.
- 2.2 Причини виникнення порушень писемного мовлення. Біологічний та когнітивний аспекти вивчення означених порушень.

Тема 3 Психолінгвістичний підхід у сучасних дослідженнях

- 3.1 Дислексія. Поняття про стійкі специфічні порушення читання. Симптоматика та прояви.
- 3.2 Діагностика дислексії з позицій визначення механізму порушення.
- 3.3 Подолання дислексії з позицій визначення механізму порушення.

План					
Семестр, тиждень, заняття (дата)	Тема, план заняття	Аудиторні заняття		Самостійна робота	
		Форма	Год	Завдання	Год
Семестр 1 Заняття 1	Тема 1. Мова та мовлення - Психологічні механізми мовленнєвої діяльності. - Мова, мовлення, мовленнєва діяльність.	Лекційне	1	Опрацювання першоджерела О. Р. Лурія «Очерки психофизиологии письма»	3
Заняття 2	- Характеристика писемного мовлення з позицій психолінгвістичного підходу. - Суть поняття «писемне мовлення». - Відмінність писемного мовлення від усного.	Лекційне	2	Опрацювання першоджерела Соботович Е.Ф. Психолінгвістическая структура речевой деятельности и механизмы её формирования	2
Заняття 3	- Становлення писемного мовлення, як навички. Від класичних поглядів до сучасного розуміння.	Лекційне	1	Опрацювання першоджерела Ільяна В. М. Корекція дислексій в учнів молодших класів спеціальних шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. : автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. пед.. наук : спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка»	5
Заняття 4	- Психофізіологічні механізми письма та читання. - Передумови формування писемного мовлення.	Лекційне	1	Опрацювання першоджерела Соботович Е.Ф. «Концепція загальномовленнєвої підготовки дітей до школи»	2
Заняття 5	Тема 2. Сучасне розуміння розладів писемного мовлення - Порушення писемного мовлення. - Сучасне розуміння та кваліфікація порушень.	Практичне	2	Підготовка матеріалів до презентації для психолінгвістичної діагностики дисграфії у особи середнього шкільного віку.	3
Заняття 6	- Причини виникнення порушень писемного мовлення. - Біологічний та когнітивний аспекти вивчення означених порушень.	Практичне	2		
Заняття 7	Тема 3. Психолінгвістичний підхід у сучасних дослідженнях - Дислексія. Поняття про стійкі специфічні порушення читання. - Симптоматика та прояви.	Практичне	2		
Заняття 8	Діагностика дислексії з позицій визначення механізму порушення.	Практичне	2		
Заняття 9	Подолання дислексії з позицій визначення механізму порушення.	Практичне	2		5

Індивідуальні завдання та підсумковий контроль

Завдання	Особливості виконання та вимоги
	<ol style="list-style-type: none"> Аналіз першоджерела Соботович Є.Ф. Критерії оцінювання мовленнєвого розвитку дитини (у його лексичній ланці) на різних вікових етапах. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (у його граматичній ланці) дитини дошкільного віку Підготувати презентацію для психолінгвістичної діагностики дисграфії у особи середнього шкільного віку.
Підсумковий контроль (тест)	Для підсумкового оцінювання потрібно скласти тест з 30 запитань за програмою дисципліни

Оцінювання навчальних досягнень

Вид роботи	%
Відвідування аудиторних занять	20
Відповіді на запитання під час аудиторних занять	20
Індивідуальне завдання 1	15
Індивідуальне завдання 2	15
Підсумковий контроль (тест)	30
Всього	100

Шкали оцінювання

Бальна	ECTS	Національна	Заліків
90-100	A	Відмінно	
80-89	B	Добре	
70-79	C		Зараховано
66-69	D	Задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	Незадовільно - з можливістю повторного виконання завдань	Не зараховано - з можливістю повторного виконання завдань
0-34	F	Незадовільно - з повторним вивченням дисципліни	Не зараховано - з повторним вивченням дисципліни

Додаткові бали

Вид роботи та вимоги	Бал за стобальною шкалою
1. Пошук у базах даних (Scopus) та (Web of Science) англomовних журналів дотичних до теми дослідження	20
2. Підготовка англomовної наукової статті за вимогами до фахового журналу категорії «В», оформлення бібліографічних посилань в стилі АРА	30
3. Підготовка наукової статті за вимогами у журналах, які індексуються в Scopus та Web of Science	50

Основна (обов'язкова) література

1. Данілавичюте Е. А. Обґрунтування методики діагностики готовності дошкільників із НЗНМ до опанування навичок читання. / Е. А. Данілавичюте // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб.: Вип.5 [за ред. В. І. Бондаря, В. В. Засенка]. – К.: Наук. світ, 2004. – С. 215 – 218.
2. Ільяна В.М. Дослідження рецептивної діяльності різної модальності у контексті читання / В.М. Ільяна // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук.-метод. зб. / за ред. В.В. Засенка, А.А. Колупаєвої. – 2016. – С. 56–62.
3. Ільяна В. М. Корекція дислексій в учнів молодших класів спеціальних шкіл для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. : автореф. Дис.. на здобуття наук. ступеня канд.. пед.. наук : спец. 13.00.03 «Корекційна педагогіка» / В. М. Ільяна. – К., 2010. – 20 с.
4. Соботович Є.Ф. Концепція загальнонавчальної підготовки дітей до школи // Дефектологія. – 1997. – № 1. – С. 2 – 7.
5. Соботович Є.Ф. Критерії оцінювання мовленнєвого розвитку дитини (у його лексичній ланці) на різних вікових етапах. Нормативні показники мовленнєвого розвитку (у його граматичній ланці) дитини дошкільного віку // Дефектологія. – 2003. – №2. – С. 2 – 11.
6. Соботович Е.Ф. Психолінгвістическая структура речевой деятельности и механизмы её формирования / Е.Ф. Соботович. – К.: ИЗМН, 1997. – 44 с.

Додаткова література та інші джерела інформації

1. Ільяна В.М. Сучасний стан вивчення читання як процесу (психолого-педагогічний аспект) / В.М. Ільяна // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. статей молодих вчених / за ред. В.В.Засенка, А.А. Колупаєвої. – К.: 2012 – Вип. 3. С. 36–40. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi->

[bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=oop_2012_3\(1\)_10](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=oop_2012_3(1)_10)

2. Ільяна В.М. Виявлення своєрідності формування компонентів психолінгвістичної структури читання у старших дошкільників з порушеннями мовленнєвого розвитку / В.М. Ільяна // Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. – 2013. – № 3. – С. 30–37. <http://csnukr.in.ua/articles/136730.pdf>
3. Ільяна В.М. Визначення механізмів дислексій в учнів з тяжкими порушеннями мовлення. / В.М. Ільяна // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : наук.-метод. зб.: Вип. 4. Частина 1. / за ред. В.В.Засенка, А.А. Колупаєвої. – К.: Педагогічна думка, 2013 – Вип. 4 – С. 38–42. http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=oop_2013_4%281%29_7

Методи навчання

Аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний, дослідницький, словесний, наочний, практичний.

Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Дистанційне навчання, інтернет, сучасне технічне обладнання.

Поведінка на курсі

Під час занять здобувачі:

- не вживають їжу;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Під час контролю знань здобувачі:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.

Інформація про викладача

Ільяна Валентина Михайлівна, старший науковий співробітник, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу логопедії Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Основні публікації з тематики дисципліни

Ільяна В.М. Сучасний стан вивчення читання як процесу (психолого-педагогічний аспект) / В.М. Ільяна // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. статей молодих вчених / за ред. В.В.Засенка, А.А. Колупаєвої. – К.: 2012 – Вип. 3. С. 36–40. [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ooor_2012_3\(1\)_10](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ooor_2012_3(1)_10)

Ільяна В.М. Виявлення своєрідності формування компонентів психолінгвістичної структури читання у старших дошкільників з порушеннями мовленнєвого розвитку / В.М. Ільяна // Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. – 2013. – № 3. – С. 30–37. <http://csnukr.in.ua/articles/136730.pdf>

Ільяна В.М. Визначення механізмів дислексій в учнів з тяжкими порушеннями мовлення. / В.М. Ільяна // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : наук.-метод. зб.: Вип. 4. Частина 1. / за ред. В.В.Засенка, А.А. Колупаєвої. – К.: Педагогічна думка, 2013 – Вип. 4 – С. 38–42. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=ooor_2013_4%281%29__7

Зворотній зв'язок

Інше

Затверджено

Протокол № 6 від 12/ 08 / 2021 р.

Укладач

Ільяна В. М.

(_____)

Завідувач відділу

Данілавічюте Е.А. (_____)

